

Ålderssammansättning i Förskolan

En studie om olika barngrupper och de yngsta barnens lärande

Kajsa Björnlund

Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen

Självständigt arbete 15 hp, GN

Förskoledidaktik

Läroprogrammet, Lärande i förskola (210 hp)

Höstterminen 2013

Handledare: Sofia Grunditz

Examinator: Inge Johansson

English title: Age Compositions in Preschools - A study on various groups of children and the youngest children's learning

Stockholms
universitet

Ålderssammansättning i Förskolan

En studie om olika barngrupper och de yngsta barnens lärande

Kajsa Björnlund

Sammanfattning

Denna studie har som syfte att lyfta pedagogers och förskolechefers tankar om olika ålderssammansättningar i förskolan och om de små barnens lärande och utveckling i dessa. För att komma fram till ett resultat så intervjuades pedagoger och förskolechefer på tre olika förskolor med olika åldersindelning; åldershomogen, småbarnsavdelning samt utvidgad syskongrupp. Jag analyserade intervjuavaren och kom fram till att pedagogerna och förskolecheferna ansåg att en blandning med barn från ett- två år möjligtvis var mest lämpligt för de små barnen med tanke på inskolning och trygghet. De motiv som finns bakom hur en förskola är ålderindlad blev synliga, och de som nämndes mest var hur organisationen med lokal, antal barn och pedagoger och föräldrars nöjdhet, såg ut. Något som också sågs som motiv var anpassning av material och aktiviteter, samlärande med äldre barn och en lugn stämning som ger chans till trygghet för barnen.

Nyckelord

Ålderssammansättningar, åldershomogen, utvidgad syskongrupp, småbarnsavdelning, traditionell syskonavdelning, småbarn, samlärande, omsorg, trygghet, lärande

Innehållsförteckning

Förord	1
Inledning.....	2
Bakgrund	2
Historisk bakgrund	2
Barngrupperna nu	3
De yngsta barnen i förskolan	4
Syfte och frågeställningar	5
Tidigare forskning	6
Gruppsammansättningar och ålderindelningar.....	6
Småbarn och lärande.....	7
Teoretiskt perspektiv	8
Fenomenologi	8
Metod	9
Val av metod	9
Urval och avgränsningar.....	10
Undersökningspersoner/Undersökningsmaterial	11
Insamlingsteknik	11
Genomförande	12
Databearbetning och analysmetod.....	13
Forskningsetiska aspekter	13
Studiens kvalitet	14
Resultat och analys	14
Förskolan Droppen:	15
Förskolan Ängen.....	16
Förskolan Granen	18
Med ettåringarna i fokus.....	19
Ettåringarnas dag	19
Planering.....	20
Dokumentation	20
Analys.....	21
Organisation	21
Trender	21
Pedagoger	22
Föräldrar	22
Inskolning	23
Material.....	23
Didaktik	23

Diskussion	24
Resultatdiskussion	25
Slutsatser	27
Vidare forskning	27
Referenser	28
Bilagor	30
Bilaga 1	30
Frågor till pedagoger	30
Bilaga 2	31
Frågor till förskolechefer	31
Bilaga 3	32
Informationsbrev till intervjupersoner	32

Förord

Jag, Kajsa Björnlund har skrivit denna uppsats och jag går min sista termin på Stockholmsuniversitet, lärarprogrammet Lärande i Förskola. Det har varit härliga år som har gett mig en sådan stark övertygelse om att förskolläraryrket är det bästa yrke man kan ha! Jag ser fram emot mitt kommande arbetsliv och att bli mer erfaren men att samtidigt aldrig sluta utvecklas inom yrket. Det är även något som denna studie tar upp; att det går trender i förskolevärlden och att man alltid måste vara uppdaterad. Jag vill tacka alla lärare som jag har haft dessa år som med varje kurs gett mig mer och mer vilja att fortsätta studera och ta mig ut i verkligheten. Jag vill tacka min handledare Sofia Grunditz som har hjälpt och uppmuntrat mig att få ihop detta examensarbete så att jag kan bli klar med min utbildning. Jag vill tacka min vän Jeanette Helén som ledde in mig på denna bana och som hjälpte mig att få mitt första förskolejobb. Jag vill tacka den förskolan som gav mig en sådan glädje att tanken ”oj, såhär bra kan man visst ha det varje dag” slog mig och jag sökte in till Universitetet. Men främst vill jag tacka alla underbara barn som jag har fått en chans att arbeta med, de har lärt mig så mycket och det är för dem som jag vill växa och bli bättre på mitt yrke så att de framtida barnen som jag kommer att arbeta med också får den bästa tänkbara starten i sina skolliv.

Inledning

Innan jag började min lärarutbildning så vikarierade jag på en förskola som hade en utvidgad syskongrupp, det vill säga att barnen på avdelningen var från ett till fem år. (Sundell 1995:10) När jag sedan började på min VFU förskola, som hade storbarn och småbarns avdelningar med ett till två år på ena och tre till fem år på andra, så började jag intressera mig för olika gruppkonstellationer och vad det gjorde med barnen samt vilka motiv som fanns bakom de olika indelningarna. I mitten av min utbildning på Stockholmsuniversitet så flyttade jag med min handledare, på min VFU förskola, till en småbarnsavdelning. Nu skulle jag för första gången göra mina VFU projekt med ett och tvååringar. Jag upplevde det som svårt och ibland omöjligt att förstå och analysera dessa små barn i deras utforskande. Jag fann mig själv nästan enbart använda de äldsta barnen på avdelningen i mina projekt. Jag kan i efterhand tolka det som att jag kanske trodde att dessa barn *förstod mer* och att jag då enklare skulle kunna analysera kring deras lärande. Ibland valde jag även att göra mina projekt på min tidigare avdelning som var en storbarnsavdelning med barn från tre till fem år för att jag på något vis var rädd för att misslyckas med de små. Denna *rädsla* för hur man arbetar med små barns lärande har gjort mig intresserad av ämnet, småbarn. Därför inriktar jag här min studie om olika åldersinriktningar mot de yngsta barnen i förskolan och hur pedagoger och förskolechefer tänker kring deras lärande i olika konstellationer.

Bakgrund

Historisk bakgrund

Förskolegruppers olika ålderskonstellationer har förändrats en del genom tiden. Det har gått trender i hur den optimala förskolegruppen ska se ut i Sveriges historia, ibland har de varit motiverade, ibland inte. Knut Sundell (1993) har forskat kring olika åldersammansättningar och dess betydelse i förskolan och jag tänkte här lyfta den historiska bakgrund som finns i Sverige.

Barnkrubborna på 1800-talet tog emot alla barn mellan ett till sju år. Åldergrupperna på 1920 -30-talet blev mer ålderhomogena och var indelade i spädbarn, koltbarn, mellanbarn och stora barn för att maximera den individuella utvecklingen hos barnen. Sundell (1993:9) skriver att det var utifrån Arnold Gesell och Charlotte Bühlers teorier om utvecklingspsykologi som gjorde att man då delade in barnen utifrån de olika grupperna. När barnstugeutredningen kom år 1972 så förändrades rekommendationen till att man nu skulle dela in barnen i småbarn och syskongrupper där barn som var under tre skulle ingå i småbarnsgruppen och att barn över tre skulle placeras i syskongruppen. Ett skäl till detta var att man såg ett ökat antal enbarnsfamiljer och att barnen fick mycket utbyte av barn i andra åldrar än de själva. (Sundell 1993:23) Dock ville man inte att alla åldrar skulle vara blandade utan man drog en gräns vid tre år på grund av att barn under tre år hade speciella behov. Bland annat så skulle barn under tre år ha annat material än de äldre, personaltätheten skulle vara större och de kunde vara skiljda från de äldre barnen för att de ”antogs ha ett begränsat behov av barnkontakter” (Sundell 1993:23). När familjestödsutredningen sedan kom 1981 presenterade ett nytt förslag om att barngrupperna nu skulle få ökad åldersspridning. Man ansåg nu att små barn visst kunde vara med i sociala sammanhang och att det då inte fanns någon poäng i att ha de yngre barnen skilja från de äldre.

Man ansåg även att det var för lite ålderskillnad i syskongrupperna, där barnen var tre till sju år. (Sundell 1993:24) Man ville därför skapa nya grupper och de nya grupperna som framkom kallades utvidgade syskongrupper. De kunde som tidigare barnkrubbarna ha en spridning från ett till sju år i samma grupp. Man hade teorier om att barnens utveckling skulle främjas på grund av det åldersblandade samspelet. (Sundell 1993:24) Sundell (1993:10) skriver att det dock saknades vetenskaplig forskning kring de utvidgade syskongrupperna men att de mottogs positivt av bland andra förskollärarytildare. Tio år senare, 1991 så hade de utvidgade syskongrupperna blivit populära. Hela 43 procent av barnen, som gick i någon slags förskola, gick i utvidgade syskongrupper och endast 3 procent av barnen gick i åldershomogena barngrupper (Sundell 1993:11–12). Idag ser det nog annorlunda ut, den aktuella statistik som visas på skolverkets hemsida rör dock endast barnantal per avdelningar och inskrivna barn efter ålder. Den statistik som finns över hur de olika åldersammansättningarna ser ut behandlar endast hur många barn per avdelning på småbarnsavdelningar, det nämns ingen annan åldersammansättning. (Skolverket 2012)

Barngrupperna nu

I dagens förskola så blir barnen yngre och yngre samtidigt som barngrupperna blir större och större. Enligt artikeln *Fler barn men inte fler vuxna* så visade statistiken 2009 att 86 procent av alla ett till femåringar gick i någon form av förskolverksamhet. (Statistiska centralbyrån 2012) Grupperna blir då större men personalantalet ökar inte. Att detta påverkar barnen kan man förstå, men på vilket vis?

Eva Johansson (2005) har skrivit om mötet med de små barnen i förskolan i en kunskapsöversikt för myndigheten för skolutveckling. Studiens uppgifter avslöjar att majoriteten av pedagogerna i studien anser att deras arbete förändrats när barnantalet ökat och de fått färre ekonomiska resurser. Johansson (2005:36) lyfter fram att barngrupperna ökar och de flesta förskolor inte får ökat personalantal. Pedagogerna anser att de har tidsbrist och att det är svårt att få tid för varje enskilt barn. Även förskolecheferna i studien håller med om att det blivit mer tidsbrist och att pedagogerna inte hinner med reflektion av verksamhet. Det lyfts även att något som också för med sig problem är att barnen är yngre och att det då kan vara svårt att hinna med lika många aktiviteter som man gjorde förr. (Johansson 2005:38) I och med de större barngrupperna så händer det något med tryggheten. I studien framgår det att förskollärarna har strävansmål för verksamheten som är av den emotionella sorten, exempelvis trygghet medan förskolechefer och ledningar har mer fokus på lärande i sina uttryckta strävansmål. Det blir då ett problem att uppfylla läroplanens mål när förskollärarna kämpar för trygghet och ledningen för lärande. Detta är något som jag har bevittnat i de förskolor som jag tidigare kommit i kontakt med. Pedagoger är frustrerade över det pedagogiska arbetet som de ska hinna med och är oroliga över vad som händer med tryggheten och barnens individuella utveckling medan ledningen trycker på och vill ha kvalitetsredovisningar. I den reviderade läroplanen uttrycks klart att förskolan ska ha som uppdrag att ”lägga grunden till ett livslångt lärande”. (Lpfö 98, 2010:4) Läroplanen tar även upp att detta ska göras i samband med trygghet och omsorg. Läroplanen uttrycker även att en förutsättning för att främja barns lärande är att pedagogerna håller en aktuell diskussion kring lärande. Detta blir ett problem, menar majoriteten av pedagogerna i studien, eftersom de på grund av tidsbrist och brist på personal inte hinner planera och diskutera så mycket som de skulle vilja (Johansson 2005:45–46). Enligt en tabell på skolverkets hemsida (2012) så har majoriteten av småbarnsavdelningar i Sverige 2012, 14-16 barn på avdelningarna. Skolverket skriver i en kunskapsöversikt från 2010 att forskning gång på gång visar att kvalitet ofta kopplas till hur kompetenta förskollärarna är och hur mycket möjlighet som finns till kommunikation barn och lärare

emellan. (Skolverket 2010:15) När grupperna blir stora och pedagogerna färre kan det vara svårt att uppnå denna kvalitet.

Läroplanen tar upp att barnen i förskolan ska ta del av varandras kunskaper men det står ingenstans i läroplanen om vilken ålderindelning det bör vara i en förskolegrupp. Skollagen tar dock upp barngruppen och att:

8 § Huvudmannen ska se till att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att barnen även i övrigt erbjuds en god miljö. (Skollagen:2010:800 kap 8)

Vad som menas med lämplig verkar dock vara en tolkningsfråga och det kanske även kan ändras i samband med hur trenderna går i förskolevärlden.

Barngrupperna som man stöter på idag kan se olika ut och jag ska här förklara de olika ålderskonstellationerna som kommer att dyka upp i min text.

Avdelningar:

I min studie så kommer jag att prata med pedagoger och förskolechefer från tre olika förskolor. På dessa så finns det tre olika sorters ålderkonstellationer.

Åldershomogena avdelningar:

Med en åldershomogen avdelning menas att avdelningarna är uppdelade i barnens åldrar, det är alltså fem olika avdelningar. Det är även vanligt att pedagogerna följer med *sin* barngrupp vidare från år till år.

Småbarnsavdelningar:

Här är de yngsta barnen blandade. Ofta är det barnen som är under tre år som tillhör denna avdelning. När höstterminen börjar så flyttar barnen från småbarnsavdelningen till storbarnsavdelningen som är en slags traditionell syskonavdelning där barn mellan tre-fem år går. På den traditionella syskonavdelningen så börjar barnen när de kommer från småbarnsavdelningen och går tills de ska börja förskoleklass.

Utvidgad syskonavdelning:

Barnen, med en spridning på ett till fem år blandas här på samma avdelning.

De yngsta barnen i förskolan

Antalet ettåringar har ökat kraftigt i förskolorna och enligt skolverket var 46 procent av alla ettåringar i Sverige inskrivna i någon slags förskoleverksamhet vid en mätning som gjordes år 2005.

(Barnombudsmannen 2007:13) En nyare tabell som gjordes år 2012 visar att ettåringarna i förskolan då hade ökat ännu mer, nu till 49 procent. (Skolverket 2012) Närmare hälften av alla ettåringar i Sverige är alltså inskrivna på någon slags förskoleverksamhet. Anette Emilsson (2008) skriver i sin avhandling att barn i deras första möte med förskolan får en introduktion i utbildningssystemet och att de stöter ihop med den fostran som samhället har bestämt vara den nyttigaste. Hur förskolan skall stämma överens med förväntningarna står förklarad som mål i läroplanen. (Emilsson 2008:16) Exempelvis så finns där mål som handlar om att barnen ska lära sig om demokrati och de ska lära sig lyssna på och respektera andra samt att reflektera kring olika etiska dilemman (Lpfö 98, 2010) Men för att lära barnen om demokrati och uppfylla läroplanen så behöver man bjuda in barnen och nå deras delaktighet och inflytande. Nina Johannesen och Ninni Sandvik (2009:15) skriver om brist och

kompetensdiskurser som påverkar hur vi bjuder in barnen till delaktighet och inflytande. De skriver att det i tidigare forskning pekar på att små barn inte bara är *tomma kärl* som ska fyllas utan att barnen har viljor, intentioner och åsikter. (Johannesen & Sandvik 2009:16)

När de små barnen ska verka i förskolan så blir dubbelheten, som jag skrev om under den förra rubriken, tydlig. Förr i tiden så var det kvinnor som tog hand om barnen när föräldrarna arbetade och omsorgsdelen var det primära. Skolan var till för lärande och hade en mer patriarkalisk tradition. Förskolan har länge förknippats med ord som omsorg och tillsyn medans skolan haft betoning på undervisning och fostran. (Gannerud & Rönnerman 2003:1) Allt eftersom förskolan utvecklas och i och med den nya skolreformen så präglas även förskolan av ord som lärande och kunskap och kretsar inte längre bara kring omsorg och tillsyn. (Gannerud & Rönnerman 2003:1) Ingrid Dahlberg (2007:24) skriver i sin licentiatavhandling om behovet av omsorg för de små barnen i förskolan. Hon menar att det råder ett dominerande *lärande* perspektiv i förskolan just nu. Skolverkets utvärdering pekar även på att lärande dominerar gentemot omsorg i verksamheterna (Dahlberg, 2007:25) Gunvor Lökken, Synnove Haugen och Monika Röthle (2006:124) skriver att tryggheten är ett måste med de små barnen i förskolan för att de ska kunna ge sig in i lek. Medan de äldre barnen i förskolan kan uppskatta att leka bakom stängda dörrar så vill, enligt Lökken de små barnen ha närhet till sin trygghetsperson (Lökken, Haugen & Röthle 2006:125)

Syfte och frågeställningar

Jag har för avsikt att undersöka olika konstellationer av ålderindelade barngrupper och hur de kan påverka de små barnens pedagogiska verksamhet och pedagogernas didaktiska överväganden.

Syftet med min studie är att undersöka pedagogers och förskolechefers tankar om ålderssammansättningar i barngrupper och hur de menar att olika typer av sammansättningar av en barngrupp påverkar lärandet och utvecklingen hos de yngsta barnen.

Några frågeställningar jag använder mig av är:

Vilka motiv till ålderindelningar ges det uttryck för i intervjuerna?

Hur resonerar pedagoger och förskolechefer kring olika ålderssammansättningar?

Vad finns det för gemensamma tankar?

Kan man utifrån studiens samlade material se några samband mellan grupperns ålderindelningar och det pedagogiska arbetet?

Tidigare forskning

Gruppsammansättningar och ålderindelningar

Bo S. Johansson och Knut Sundell (1989) har tillsammans skrivit en rapport om utvidgade syskongrupper. Efter att familjestödsutredningen fastslog att barn utvecklades bäst när det var stor åldersspridning i barngrupperna ville Johansson och Sundell (1989:76) göra en utvärdering av den nya gruppkonstellationen, utvidgad syskongrupp. Vidare skriver de att syftet med rapporten är att ta reda på motiv bakom införandet av utvidgade syskongrupper samt att se om det fanns några samband mellan gruppsammansättningen och arbetssättet (Johansson & Sundell 1989:76). De kommer fram till att det var vanligt med tvärgrupper i utvidgade syskongrupper, där majoriteten i alla fall hade någon slags skolförberedelse aktivitet för sexåringarna. (Johansson & Sundell 1989:77) Författarna skriver i sin sammanfattande diskussion att de som hade många småbarn i en grupp med stor åldersspridning var missnöjda med hur gruppen var sammansatt (Johansson & Sundell 1989:78). De menar även att de kommit fram till att många småbarn och en stor åldersspridning gav en negativ effekt på de små barnens lek. Genom olika frågeformulär och enkäter så tog Johansson och Sundell (1989) fram dessa resultat.

Knut Sundell (1993) har även forskat kring olika åldersindelade och ålderblandade barngrupper i både skola och förskola. Han tar upp sitt tidigare BÅS-projekt (Barngruppens Åldersmässiga Sammansättning) där syftet var att utvärdera ålderssammansättnings betydelse för bland andra barn och pedagoger. Sundell (1993:40) skriver att det var den enda undersökningen som gjorts kring barns inläring i olika gruppsammansättningar och att det var 424 arbetslag som i studien resonerade kring hur ålderssammansättningen påverkade barnen samt deras arbetssätt. Ett resultat som framgick utifrån studien pekade på ”ett svagt negativt samband mellan en stor åldersspridning och personalens skattningar av barnens ansvars- och hänsynstagande och lekarnas form” (Sundell 1993:44) Detta resultat hade gjorts med fokus på hela barngrupper. De gick sedan vidare och ville inrikta sig till det enskilda barnet och då ingick 14 förskoleavdelningar som hade olika ålderkonstellationer. Pedagogerna bedömde hur barnen handlade i olika situationer som skulle beskriva trygghet, ansvarsförmåga, impulskontroll samt förmåga till flexibelt handlande. Resultatet pekade på att det inte skiljde sig något mellan barnens sociala och känslomässiga utveckling i olika ålderssammansättningar men däremot så hade kön och ålder en påverkan. (Sundell 1993:42) Sundell (1993:42) fortsätter att skriva om Göteborgsundersökningen som gjordes 1989 och följde 73 barn på 70 olika förskolor under några år. De samlade bland annat in information om det pedagogiska arbetet i förskolan och ålderssammansättningarna i barngrupperna. Här framkom att en liten åldersspridning samt många jämnåriga barn hjälpte till att utveckla barnens personligheter och sociala förmågor (Sundell 1993:43)

Maj Asplund Carlsson, Ingrid Pramling Samuelsson och Gunni Kärrby (2001:41) har gjort en forskningsöversikt som tar upp sambandet mellan olika strukturella faktorer och kvalitet i förskolan. Där lyfter de bland annat olika ålderssammansättningar och att de kan påverka den pedagogiska verksamheten. En stor åldersspridning menar de ger en lösare *pedagogisk struktur*. Men med de stora åldersspridningarna tillkommer även mer kommunikation och sociala samspel. De menar alltså att det är mindre pedagogisk styrning men mer social verksamhet.

Småbarn och lärande

Ingrid Engdahl (Richter 2011) berättar i en intervju att tidigare forskning ofta lyfter relationen mellan den vuxne och barnet men sällan relationen mellan andra barn och barnet. Engdahl lyfter istället med sin forskning barns integration med varandra i en förskolemiljö. Engdahl (2011) har tittat på de yngsta barnen i den svenska förskolan, hon har genomfört en etnografisk studie som pågått i nio månader med ettåringar i fokus på en småbarnsavdelning och använt sig av observationer, fältanteckningar, fotografier samt videoobservationer. Genom sin studie så har hon kommit fram till att ettåringar är sociala varelser som knyter vänskapsrelationer och kan integreras med andra. De kommunicerar trots att de saknar språket genom sin kropp och dess uttryck och de lär sig genom leken och sociala samspel. (2011:48) Engdahl (2007) har även forskat kring de små barnen i förskolan och försökt att hitta deras perspektiv. Engdahl (2007) har i sin licentiatavhandling *Med barnens röst* även här riktat in sig på de yngsta barnen. Engdahl (2007:3-4) skriver att den mesta forskning som finns kring förskolebarn riktar in sig på barn som är mellan fyra och sex år. Hon förklarar att majoriteten av den forskning som handlar om små barn bygger på en familjekontext men att det på senare tid har skett en framväxt på forskning kring små barns lärande och kompetens. Syftet med avhandlingen är att lyfta fram ettåringarna i förskolan och låta dem själva få berätta om sina erfarenheter. (Engdahl 2007:4-5)

Eva Johansson skrev år 2005 en monografi utifrån forskningsprojektet *Möten för lärande; pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan* från 2003. Studiens syfte var att lyfta pedagogernas arbete med de yngre barnen i förskolan. Undersökningen utfördes genom olika delar samt innefattade enkäter, intervjuer och observationer. (Johansson 2011:8) Frågor som bland annat lyftes var ” Hur bedriver pedagoger sin verksamhet i vardagen? Vilka mål är viktiga för de vuxna och hur försöker man förverkliga dessa?” och ”Hur arbetar man i omsorgssituationer?” Resultatet visar bland annat på att antal barn, organisationen och hur ekonomin ser ut är särskilt viktiga för kvaliteten i förskolan (Johansson 2005:15) Johansson lyfter barnantalet och hur det påverkar pedagogens arbetsuppgifter. När det är många småbarn så kan det pedagogiska arbetet försvåras och pedagogerna i Johanssons studie (2005:38) anser att det ger ökad tidsbrist och mera krav.

Pia Williams, Sonja Sheridan och Ingrid Pramling Samuelsson (2000:7) har i forskningsöversikten *Barns samlärande* skrivit om bland annat ett Vygotskijanskt perspektiv som pekar på att människor lär sig och utvecklas genom interaktion och kommunikation med andra. Vygotskij har en social inriktning och hans teorier har fått en viktig plats i forskningen för barns lärande. (Williams, Sheridan & Pramling Samuelsson 2000:22)

Lev Semonovitj Vygotskij är en del av det kognitiva perspektivet men har ett kulturhistoriskt perspektiv som menar att barns utveckling påverkas av dess kulturella situation. (Hwang & Nilsson 2003:48) Han ansåg även att barnens sociala samspel påverkade den kognitiva utvecklingen och att språket var ett viktigt verktyg för utvecklingen, både genom samtal med andra samt inre dialoger med sig själv. (Hwang & Nilsson 2003:49) Enligt Vygotskij så är barns utveckling något väldigt komplicerat och kan inte förklaras med karaktäristiska drag. Han använder sig av istället av zoner för att förklara och förstå utvecklings faser. (Jerlang 2008:361) Barnen befinner sig i olika utvecklingszoner och den aktuella utvecklingszonen är den zon som barnet befinner sig i vid tillfället. Det som barnen klarar av på egen hand. *Den närmaste utvecklingszonen (NUZ)* är den zon som är nått steg framför där barnet för tillfället befinner sig och som kan utvecklas med hjälp av någon annan. Här menar Vygotskij att en mer erfaren kamrat kan hjälpa till. Vygotskij uttryckte att det som barnen kan

klara av tillsammans med någon idag, kan de klara av själva imorgon. (Jerlang 2008:368) Vygotskijs teorier pekar på att det som påverkar barns utveckling mest är det *sociala samspelet*. Han menar att barn lär sig genom imitation och kommunikation och riktar det främst mot en barn – barnkontakt.

Teoretiskt perspektiv

Fenomenologi

Jag kommer att använda ett fenomenologiskt perspektiv till min studie. Fenomenologi innebär generellt att man försöker närma sig sitt forskningsobjekts perspektiv och förstå sociala fenomen genom det. Enligt Steinar Kvale och Svend Brinkmann (2010:42) så vill man ”beskriva världens som den upplevs av dem enligt antagandet att den relevanta verkligheten är vad människor uppfattar att den är”. (Kvale & Brinkmann 2010:42) Jag vill i min studie komma så nära som möjligt på intervjupersonernas tankar och arbetssätt och försöker alltså inte att förklara eller analysera det i första taget. Kvale och Brinkmann (2010:42) skriver att det viktiga enligt Maurice Merleau-Ponty är att man beskriver något snarare än att analysera och förklara det. Ingrid Engdahl (2011:17) skriver om det fenomenologiska perspektivet och belyser att fokuset i fenomenologin ligger på olika fenomen. Engdahl (2011:18) förklarar att det främsta skälet till att välja detta perspektiv är att kunna få en nära beskrivning av det fenomen som studeras och att kunna peka på vad som visas och hur det visas. Engdahl (2011:17) skriver också att en fördel med detta perspektiv är att man kan komma ifrån egna tidigare fördomar eller antaganden och få ökad förståelse för individer eller grupper. Hon beskriver det som alla människor kan ha sin egen uppfattningsförmåga och att de genom sina tidigare erfarenheter skapar sin egen världsbild. Detta perspektiv kan få forskaren att få så nära och direkta beskrivningar som möjligt av olika människors uppfattningar. Denna studie handlar om olika individers tankar och åsikter och enligt Engdahl (2011:18) så kan en fenomenologisk metod vara av vetenskaplig relevans när det kommer till att utforska människors olika och varierande uppfattningar.

En kvalitativ forskningsintervju genom det fenomenologiska perspektivet sammanfattar Kvale och Brinkmann (2010:43–44) i tolv aspekter som kan sammanfattas på detta vis. *Livsvärld* som menar att man närmar sig intervjupersonens egen livsvärld. *Mening* som betyder att man hittar mening i centrala teman i intervjun. *Det kvalitativa* till motsats för det kvantitativa, som man alltså inte använder sig av i den fenomenologiska teorin. *Det deskriptiva* som hittar ”nyanserande beskrivningar av olika aspekter av intervjupersonens livsvärld” (Kvale & Brinkmann 2010:43) *Det specifika* som menar att man inte tar fram allmänna åsikter utan lyfter situationer och handlingssekvenser som är särskilda och speciella för sammanhanget. *Medveten naivitet*, Istället för att ha färdiga tolkningsscheman och kategorier så öppnar man upp för nyupptäckta fenomen. *Fokusering* men fokusering menas att intervjun inte är strängt strukturerad men att den inte heller är helt ostrukturerad utan att den följer olika teman. *Mångtydlighet* pekar på att intervju personen kan ha en viss dubbel eller mångtydlighet i sina uttalanden. *Förändring* belyser att forskarens kan komma till nya insikter och att dess tidigare åsikter om ett visst tema kan komma att förändras. *Känslighet* beskriver hur olika forskare kan få ut olika tankar hos intervjupersonen exempelvis på grund utav olika mycket känslighet för ämnet eller olika mycket förkunskaper för ämnet. *Mellanmännisklig situation* förklarar att kunskapen som framkommer utav intervjun framkommer utav ”det mellanmänniskliga samspelet i intervjun” (Kvale & Brinkmann

2010:44) Begreppet *Positiv upplevelse* menar att forskningsintervjun kan upplevas som lärorikt och givande för intervjupersonen som kan hitta nya tankar och idéer om sin livsvärld.

Metod

Val av metod

I min studie så vill jag främst lyfta fram tankar kring åldersindelning och hur det möjligtvis kan påverka de små barnen. Jag vill ta reda på hur pedagogerna anser att de arbetar med de yngsta, hur mycket fokus det läggs på det pedagogiska arbetet i tre olika förskolor samt att se om det finns några skillnader i ålderblandade respektive åldersindelade barngrupper. Eftersom jag har ett fenomenologiskt perspektiv så kommer jag att använda mig av kvalitativa intervjuer. Jag får då en bättre chans att förstå mina intervjupersoner då jag kan ställa följdfrågor, be dem utveckla och kanske ändra om frågor under intervjun. Ahrne och Svensson (2011:40) skriver att det är en fördel med att välja en kvalitativ intervju istället för en ett bundet frågeformulär. Författarna nämner dock att man det inte behöver betyda att man får en fördjupad kunskap om ämnet men att man får ”en bredare bild med fler nyanser och dimensioner”. (2011:40) Jag kommer till en början att utgå ifrån ungefär samma frågor till alla eftersom jag kommer att jämföra vissa delar av intervjuerna. Ahrne och Svensson skriver att en kvalitativ intervju kan innehålla standardiserade frågor om syftet exempelvis är att jämföra (2011:40). Dock så inser jag att jag måste formulera om vissa frågor för att de ska passa just den verksamhet som den jag intervjuar arbetar inom. Jag kommer även vilja ha utvecklande och berättande svar så jag kommer att ställa mestadels öppna frågor. Jag inser att följdfrågor kan se annorlunda ut beroende på vad de olika personerna säger och jag kommer kanske följa upp sidospår som jag anser är intressanta just då. Det kan bli mycket material att sammanställa men om jag skulle göra en strukturerad intervju med endast standardiserade frågor anser jag att jag kanske skulle missa vissa av intervjupersonens tankar och hamnar då utanför det fenomenologiska perspektivet. En del av mitt syfte med denna uppsats är att ta reda på förskollärare samt förskolechefers tankar kring småbarn och deras lärande i olika ålderssammansättningar så att intervjuerna dessa blir relevant för min studie. Om jag skulle velat ha reda på hur det fungerar i praktiken så hade observationer varit att föredra eftersom jag med dessa intervjuer bara får reda på vuxna individers tankar om hur de gör.

Ahrne och Svensson (2011:48) skriver om tre olika grupper frågor; de deskriptiva frågorna, de strukturella och kontrastfrågor. När jag sett över mina frågor så ser jag att jag använder mig av alla sorter, i alla fall i mina intervjuer med pedagogerna. Jag frågar om de kan berätta om en dag på avdelningen (deskriptiva) jag frågar hur de dokumenterar barnen (strukturella) och så frågar jag om vad som är skillnaden mellan arbetssätt de arbetat förut på (kontrast).

Urval och avgränsningar

De tre förskolorna ligger alla i förorter till Stockholm, det är det som förskolorna har gemensamt. Annars så ser verksamheterna ganska olika ut. Eftersom att det bara är tre förskolor med i denna studie så kan inga större slutsatser dras till hur den optimala barngruppen ser ut. Det skulle bli ett ännu större arbete med fler intervjuer samt även observationer. Det är alltså ingen kvantitativ undersökning utan en kvalitativ. Man skulle även behöva observera för att se på verksamheten ur barnens perspektiv.

Varför jag valde just dessa förskolor har med deras barngrupper att göra. De har alla olika åldersindelningar; åldershomogena, syskon- och småbarnsavdelningar samt en helt åldersblandad. I bakgrunden benämner jag de avdelningar som jag besöker som åldershomogen avdelning, småbarnsavdelning samt utvidgad syskonavdelning. Det finns säkert förskolor som delar upp sina barn i andra ålder kategorier men eftersom det är dessa tre sorters uppdelningar som jag oftast stött på så kommer jag att titta på dessa då de kan uppfattas som *vanligast*.

Eftersom min studie riktar sin blick mot de yngsta barnen i förskolan så ville jag göra en intervju med en pedagog som arbetade med ettåringarna. På samtliga förskolor så fanns det minst en person som hade speciellt ansvar för småbarnen. Det var bara på en av förskolorna där en person endast arbetade med ettåringar. På de andra två så hade personalen hand om ettåringar och tvååringar. Två av förskolorna känner jag till sedan innan, så då visste jag vem jag ansåg var lämpligast att intervjua. På den tredje förskolan så pratade jag med förskolechefen om mitt upplägg och att jag ville intervjua någon som arbetade med småbarnen. Chefen kollade sedan vem som skulle vara intresserad på avdelningen och gav mig ett namn på den person som ville och var lämplig att intervjua. Jag inser att det kanske inte blir en aning mindre objektivitet i den intervjun tillskillnad från de andra när chefen delvis fått vara med att bestämma vem som ska intervjuas. Men eftersom jag inte är ute efter att "sätta dit" någon av förskolorna så spelar detta ingen roll för min intervju.

Två av förskolorna är privata och en förskola är kommunal. Det kanske påverkar vilka motiv som ligger bakom bestämmelsen om hur förskolan ska vara åldersindeldad och om jag hade mer tid och text så skulle jag kunna gjort en studie med fler förskolor där man kanske bara hade privata, eller bara kommunala för att se skillnader i just dessa. Men jag har varit tvungen att avgränsa mig till förskolor som jag har lätt att få tag på och där jag har haft tid till att göra noggranna intervjuer.

Jag har valt att inte skriva ordagrant vad mina intervjupersoner säger i texten. Jag har alltså inte med felsägningar utan rättar till dessa. Jag kommer att ha kvar de pauser och ickeverbala ljud, exempelvis "hmm", som behövs för att ge ökad förståelse för hur personens åsikter men de som inte hjälper till med någon förmedling kommer att klippas bort. Detta nämnde jag även för mina intervjupersoner innan intervjun började och det var fler av dem som uttryckte att det var skönt att höra att de inte skulle bli *direkt* citerade. Kvale och Brinkmann (2009:197) skriver att hur man väljer om man ska göra transkribera sin intervju beror på vilket syfte man har med sin text. Om intervjun exempelvis ligger till grund för en samtalsanalys eller språk analys så är det viktigt att få med allt. Eftersom syftet med min studie är att lyfta pedagogers och förskolechefers tankar kring olika barngruppskonstellationer så anser jag att det är viktigt att ha det så ordagrant som möjligt men att jag kan ta bort saker som inte är relevanta samt skriva om *talfel* som inte har något med personens utläggningar att göra.

Jag avgränsade mig till att endast intervjua pedagoger som arbetade med ettåringar för att få fram mitt syfte som är att titta på ettåringarna och deras lärande.

Undersökningspersoner/Undersökningsmaterial

I förskolan så finns det olika yrkesroller som barnskötare och förskollärare. Jag har valt att inte göra någon skillnad på pedagogernas utbildning och kallar dem alla i min text för pedagoger. Här kommer en liten presentation av förskolorna och intervjupersonerna:

Förskolan Droppen – Ålderhomogena barngrupper

Förskolan droppen använder sig av ålderhomogena grupper där alla barn i samma grupp är födda samma år. I ettårsgruppen fanns det vid intervjutillfället 11 barn och det är två pedagoger som arbetar med barnen. Pedagogerna på förskolan är kvar med sin grupp varje år, så de följs åt från ettårsavdelningen till dess att de ska börja skolan. Huset som verksamheten befinner sig i har två våningar. Förskolan har funnits i tio år och de första fyra åren så hade de ett – treåringar på nedervåningen och fyra – femåringar på övervåningen.

I studien så förekommer det en intervju med en av pedagogerna som arbetar i ettårsgruppen samt förskolechefen. Förskolechefen har en annan förskola i samma område som använder sig av småbarnsavdelning samt traditionell syskongrupp.

Förskolan Ängen – Småbarnsavdelning

På förskolan Ängen så finns det två stycken småbarnsavdelningar med barn från ett- två år samt två stycken traditionella syskonavdelningar med barn från två-tre år. På småbarnsavdelningarna så finns 14 barn samt tre pedagoger.

På denna förskola så intervjuades en pedagog som arbetar på småbarnsavdelningen, alltså både ett och tvååringarna, samt förskolechefen. Förskolechefen har två till förskolor som alla har samma åldersindelning.

Förskolan Granen - Utvidgad syskongrupp

Granens förskola är en liten förskola som har en avdelning med 20 barn mellan ett till fem år. Vid intervjutillfället så hade de två stycken ettåringar, nio stycken tvååringar, två stycken treåringar, fyra stycken fyraåringar samt tre stycken femåringar. De är fyra pedagoger som arbetar och ibland hoppar även förskolechefen in i verksamheten.

På Granens förskola så intervjuas en pedagog som har ansvar för de minsta barnen på förskolan, och förskolechefen som inte arbetar med några andra förskolor.

Insamlingsteknik

Efter att jag granskat mitt syfte och tänkt ut vilka personer jag ville intervjua, på vilka förskolor så började jag att formulera frågor. Jag tänkte att frågorna skulle belysa intervjupersonens resonemang men att det även skulle gå att jämföra med de andra intervjuerna. Jag spelade in intervjuerna för att enklare kunna lyssna på personen på plats. Steinar Kvale och Svend Brinkmann(2009:194) håller med och skriver att om man använder sig av något som spelar in intervjun så får man en frihet som intervjuare att vara där och ha fokus på intervjun. En till fördel för inspelade intervjuer är att man kan

gå tillbaka och lyssna flera gånger på tonfall, pauser och sådant för att få en så sann bild som möjligt av vad personen menar (Kvale & Brinkmann 2009:194).

Jag valde att skriva öppna frågor så att intervjupersonerna utmanades att inte bara svara ja eller nej på frågorna. Om det behövdes så ställde jag följdfrågor om personen svarar kort, otillräckligt eller inte alls. Jag hade även med mig block och penna så att jag under intervjun kunde skriva ned om det var något jag ville komma ihåg att fråga om eller sådant. Jag numrerade frågorna så att jag enklare skulle kunna sammanställa svaren samt för att enklare kunna jämföra svar. Dels för min egen skull så började jag med att fråga vad personen hette, vilken tjänst och vilken skola den arbetade på. Detta gjorde jag så att jag sedan när jag lyssnade igenom materialet inte blandade ihop intervjupersonerna. Detta gjorde jag även för att mjuka upp intervjupersonen med frågor som den känner sig säker i att svara på. När jag sedan transkriberade så ändrade jag namnen på intervjupersonerna samt på förskolan. Detta förklarade jag även för min intervjuperson innan intervjun startade så att personen var med på det.

Genomförande

Jag började med att använda google scholar och sökte på orden: åldersblandning, förskolan, preschool, age groups. Då fick jag upp ett antal c-uppsatser. Jag skummande igenom dessa och tittade på deras referenser och sökte vidare på dessa böcker och artiklar på Stockholmsuniversitets bibliotek. Där har jag också använt deras söksystem för att få fram andra böcker som kan vara till hjälp för mig. Sökord som jag använt då är: utvecklingspsykologi, åldersindelad, småbarn. I tidigare kurser på universitetet så har vi använt kurslitteratur som jag har kunnat återanvända nu. Jag har sökt med tidigare nämnda ord på <http://www.avhandlingar.se/> och fått fram avhandlingar om mitt ämne. Jag har även fått hjälp av min handledare som kommit med tips om olika böcker eller avhandlingar. För att få fram statistik på barnantal och liknande så har jag sökt på skolverkets hemsida. Jag har bland annat använt mig av dessa sökord: grupper i förskolan och åldersgrupper.

Jag har tyckt att det har varit svårt att få tag på de böcker som jag hittat på internet, i verkligheten. Många av böckerna är gamla eller väldigt populära.

Jag valde som sagt att ha numrerade frågor så att jag enkelt skulle kunna jämföra svaren. Jag upptäckte dock redan under första intervjun hur jag formulerade om och kom på egna frågor och att jag inte alls följde min ordning, så det blev inte så enkelt att sammanställa som jag trott. När jag skulle sammanställa så kom jag istället på att jag skulle göra olika teman för att enklare komma åt de olika personernas åsikter i olika frågor. Genom alla intervjuer så hittade jag sedan specifika kategorier som representerade huvuddragen i mina intervjuer.

När jag satt med mitt insamlade material så insåg jag att det både finns fördelar och nackdelar med att göra en muntlig intervju. En nackdel som jag tänker på i efterhand är min ovana som intervjuare och hur det påverkar mina svar eller brist på svar. Men när jag är mer insatt i fenomenologin så inser jag att det är en möjlig utgång med detta perspektiv *känsligheten*, olika forskare kan få syn på olika saker.

Jag hade förberett mig med att ha papper och penna under intervjun men jag använde dem aldrig. Jag tror att det har att göra med att jag var fokuserad på att lyssna på vad intervjupersonen talade om.

Databearbetning och analysmetod

Jag har använt mig av transkription när jag har bearbetat mina intervjuer, och med transkription så menar jag att jag har fört över mina intervjuer från mitt ljudinspelade material till text genom att lyssna och skriva av (Ahne & Svensson, 2011:26).

Medan jag transkriberade så började min bearbetning. Jag valde att *tvätta* texten och att inte ha med meningsuppbyggnadsfel och annat som inte hade med min intervju att göra. Sedan letade jag i texten som jag transkriberat efter svar på de frågor som intresserade mig. Jag skrev upp olika rubriker som ”Fördelar med åldershomogent” Sedan klippte jag ut delar och citat ur intervjuerna och klistrade in dem under de olika rubrikerna. Förskolecheferna hade ett dokument för sig och pedagogerna hade ett annat. Jag färgkodade även citaten i de två dokumenten, blå för förskolan med åldershomogena grupper, röd för förskolan med småbarn och traditionella syskongrupper samt grön för den utvidgade syskongruppen. Detta gjorde att jag enkelt kunde se vilken förskola som har sagt vad om vad. Men det blev lite svårt då en kategori exempelvis var ”fördelar med ålderhomogena avdelningar” och så sa intervjupersonen någon fördel men knöt samtidigt ihop det med en nackdel. Då var det svårt att veta vilken kategori som uttalandet tillhörde. Det blev att jag skapade ganska stora kategorier för att smala av mitt material. Det gick inte att använda frågorna som jag skrivit då jag inte riktigt ställde samma till alla.

När jag hade gjort intervjuerna så lyssnade jag igenom dem och skrev samtidigt ned på ett papper vid vilken tidpunkt intervjupersonen nämnde något som var av intresse för min studie. På detta vis fick jag fram ”svaren” på de frågor som låg som utgångspunkt för intervjuerna och jag kunde transkribera det som hade med min studie att göra.

När jag skulle bearbeta mitt material så försökte jag att jobba efter olika teman, de teman som jag använde mig av var: motiv bakom indelningen, fördelar med ålderhomogena grupper, nackdelar med åldershomogena grupper, fördelar med småbarnsgrupp/traditionell syskongrupp, nackdelar med småbarnsgrupp/traditionell syskongrupp, fördelar med utvidgad syskongrupp, nackdelar med utvidgad syskongrupp. Dessa teman var stora och breda och när jag analyserade mitt resultat så framkom det återkommande fenomen som pedagogerna och förskolecheferna tog upp som jag kunde bilda olika kategorier. Dessa kategorier var: Organisation, trender, pedagoger, föräldrar, inskolning, material och samlärande/utveckling.

Forskningsetiska aspekter

Jag har kontaktat mina intervjupersoner per telefon och berättat om min studie, de har sedan fått ett mejl där jag återigen förklarar vad min uppgift kommer att handla om, att de får avbryta intervjun samt att deras och förskolans uppgifter kommer att behandlas konfidentiellt. Med konfidentialitet menas att obehöriga inte får ta del av uppgifterna om intervjupersonerna, dock så ska vissa individer kunna kolla upp uppgifterna för att kunna kontrollera forskningen. (God forskningssed 2011:67) Jag har informerat mina intervjupersoner att det kan hända att min handledare lyssnar på materialet. De har alla gett ett muntligt samtycke att detta ska gå bra. I texten *God Forskningssed* så står det att man som forskare ska informera om att hur man kommer att behandla materialet för att så gott som det går hålla deras

uppgifter skyddade (2011:69). Jag har informerat både i text och muntligt om att det inspelade materialet kommer att raderas efter jag har transkriberat och att jag i transkriptionerna inte kommer att ha med namn eller övriga uppgifter som kan avslöja något om dem eller förskolorna. Jag informerade om att jag skulle skriva om alla namn och alla förskolor som nämndes i intervjun i transkriptionen.

Kvale och Brinkmann (2009:203) skriver att en intervju är sammanbunden med etiska problem som man behöver tänka på som intervjuare. Det etiskt rätta tycker jag har varit att ”tvätta” texten som jag skrev tidigare. Kvale och Brinkmann (2009:204) tar upp att en text som är helt ordagrann kan få intervjupersonen att framstå som virrig och inte så smart.

Studiens kvalitet

Det finns olika principer för hur kvalitet yttrar sig i forskning. Några principer är att projektet ska ha ett tydligt syfte, belysa intressanta och välformulerade frågor, projektets insamlade material ska redovisas tydligt och strukturerat samt att empirin ska analyseras kritiskt och systematiskt. (God forskningssed 2011:40) Jag har så gott det går försökt att vara tydlig med mitt syfte och mina frågor. Jag har bollat fram och tillbaka hur jag ska redovisa resultat och analys för att det ska vara så strukturerat som möjligt.

En annan viktig aspekt för forsknings kvalitet är att titta på tillförlitligheten. (God forskningssed 2011:44) Det som kan påverka studiens tillförlitlighet och som kan visa sig som svagheter skulle kunna vara att jag intervjuat tre förskolor från tre olika kommuner. Det kan vara väldigt olika förutsättningar för dessa tre som påverkar varför de behöver eller kan agera på ett visst vis. Därför så blir en jämförelse av de olika förskolornas sätt att påverka ålderindelningarna svår att göra på grund av olika förutsättningar som finns i kommunen.

Något som också kan påverka studiens kvalitet är att jag inte är så erfaren intervjuare. Det var något som jag upptäckte när jag lyssnade igenom materialet. Frågor kan ha ställts på olika sätt i olika intervjuer och tolkats olika utav mina intervjupersoner. Jag ber kanske någon utveckla mer än någon annan. Det ger en orättvis intervjusituation där intervjupersonerna får komma till tals olika mycket.

Resultat och analys

Resultatet kommer att skrivas ut som dels sammanfattningar av vad de tre förskolorna har att säga om sina förskolor och varför de ser ut som de gör. Efter det så redovisas korta citat ur intervjuerna som pekar på de fördelar och nackdelar med egna samt övriga åldersammansättningar som kunde hittas. För att visa dessa resultat på ett enklare vis så är citaten insatta i olika rutor med rubriker som fördelar och nackdelar. Sedan kommer en jämförelse av hur förskolegrupperna arbetar med ettåringarnas vardag, dokumentation samt om pedagogernas planering. I analysen så används kategorier som har framkommit på grund av det fenomenologiska perspektivet som studien bygger på och som visar sig relevanta i resultatet.

Förskolan Droppen:

Den nuvarande förskolechefen berättar att hon alltid velat pröva på ålderhomogena grupper. När hon började arbeta på förskolan så tyckte hon att grupperna var för stora med ca 20 barn på varje avdelning. Förskolechefen ansåg att det var svårt att utmana varje barn i dess utveckling med så många barn i en grupp. De började diskutera tillsammans i hela arbetslaget och man kom först och främst fram till att separera treåringarna och ge dem en egen avdelning.

”Vi insåg att treåringarna behövde lite mer stimulans och kanske behövde, för att få ut mer av verksamheten vara i en egen grupp” - Pedagog Droppen

Så de började där med att dela upp treåringarna och skapade en egen avdelning till dem. Året därpå delade de även fyra och femåringarna. Förskolechefen förklarar att skälet till att de kan ha ett jämnt antal barn på varje avdelning är att kön är lång och att än så länge har de kunnat plocka ut barn ifrån den för att passa in i deras grupper.

”Det gick inte så bra för oss den här gången, den första gruppen hann inte bli trygg och så kom det nya barn och nya barn. Det blev ganska tokigt. Någonstans där började jag fundera på om det är bra att ha ettårs avdelning och tvåårsavdelning, man kanske skulle blanda, då behöver man inte skola in sådär jättemånga. Då har man ungefär halva gruppen som är trygg med sina pedagoger och är redo på att ta emot nya barn” - Förskolechef Droppen

Förskolechefen tar också upp att inskolningarna blir besvärliga och att de tidigare år har kunnat sprida på dem lite bättre. Men att de nu insett att de behöver ta in barn när det finns lediga platser. Hon säger även att hon börjat tänka om och att de kanske ska göra om sina grupper till hösten och att hon då skulle kunna tänka sig 1-2årsavdelningar samt 3-5årsavdelningar.

Fördelar med egen verksamhet

Förskolechef Droppen

”För pedagogerna, det blir inte så stor grej för att man ska byta grupp eller man ska byta rum”

”...en väldig fördel att man kan i så stor utsträckning som möjligt följa barnen... man skapar en kultur och en atmosfär som är trygg och stabil för barnen ”

”De föräldrar vi har pratat med har varit väldigt nöjda”

” Men så gör vi ju att vi anpassar materialet efter avdelningarna naturligtvis”

Pedagogen droppen

”Man kan följa barnen hela vägen... man skapar jättefina relationer med barnen och också med föräldrarna”

”vi kunde ha material framme som passade barnen... ha tillgång till lite mer saker utifrån ålder”

”Jag anser att man kan göra mycket mer med barnen i samma ålder... Man kan ha utflykter där man kan tänka på barnens ålder”

Nackdelar med egen verksamhet

Förskolechefen Droppen

”... så blir det lätt så att man stänger in sig på avdelningen”

”... när alla de ska inskolas så är det ganska tufft”

”... men då blir det på nått sätt så att man tror att alla femåringar är lika, och det är de ju inte”

Pedagogen Droppen

”vi har skolat in barn... det blev jobbigt, det var många barn på kort tid”

Fördelar med övriga verksamheter

Förskolechef Droppen

”När man har åldersblandat så tror jag att barnen knyter andra kontakter i det... barn som är utvecklingsmässigt sena kanske egentligen skulle passa med ett barn som är ett år yngre”

”Men däremot tror jag att det är bra att man blandar åldrar”

”Jag tror mer på att ha 1-2 sen 3-5, det kan jag nog tänka mig”

Pedagogen Droppen

”De yngre barnen kan lära sig av de äldre barnen mycket mer kanske än av de andra barnen på ettårsavdelningen”

”... man kanske skulle blanda, då behöver man inte skola in sådär jättemånga”

Nackdelar med övriga verksamhet

Förskolechefen Droppen

Utvidgade syskongrupper

”Sen så tror jag inte riktigt på det här att de stora ska ta hand om de små, eller de små lär sig av de stora”

”Ibland tänker jag såhär, vill man ta hand om en ettåring? Ska det vara ens ansvar?”

”Jag får en känsla av att det är någon som kommer lite i kläm för jag tror inte riktigt att man hinner med”

Förskolan Ängen

Förskolan Ängen har i alla år haft en liknande ålderindelning som tidigare nämnts består av småbarnsavdelningar samt traditionella syskongrupper. Förskolechefen förklarar att de i arbetslaget tillsammans bestämmer hur barngrupperna ska se ut och att de alltid har tyckt att grupperna fungerat bra. Här pekar även förskolechefen på att föräldrarna är nöjda och barnen får en trygg värld genom dessa grupper och att det är det som är det viktigaste. Pedagog tar upp som ett motiv bakom deras åldersindelning att barnstugeutredningen kom när hon gick sin utbildning och att denna indelning då blev populär.

”Det var ganska nytt att man jobbade såhär för 35 års sen då hade man jobbat med åldersindelade grupper. Spädbarn och kolt och så. Barnstugeutredningen kom och när vi gick på seminariet så var det mycket så att man skulle jobba i syskongrupper. Ja, det var ju att man skulle leka med olika åldrar, att man skulle ha lite åldersblandat” - Pedagog Ängen

Fördelar med egen verksamhet

Förskolechefen Ängen

”En lugn värld för att vara förskola... säkert lugnare än att komma in i en 1-5årsavdelning”

”... sen ser barnen alltid upp till de som är lite äldre så jag tror att det är bra att ha lite blandat i gruppen”

Pedagogen Ängen

”sen så har man inte en helt ny grupp hela tiden... det finns alltid dom som känner sig trygga på avdelningen”

”Man kan anpassa mycket mer... ha lite mer tillåtande för de äldre”

”... lite lugnare tempo”

”De är ju inte i samma utvecklingsfas... man kan lära om varandra, man har förebilder”

”...och språket, dom små har inte språket och de äldre kommunicerar med dem och tolkar varandra”

Nackdelar med egen verksamhet

Fördelar med övriga verksamheter

Förskolechefen Ängen

”Jag tror att det är väldigt roligt att jobba med en grupp kanske 20 stycken femåringar... jag vet att det är spännande”

”Utvidgade syskongrupper... de har ju haft möjligheten att ta in barn jämt, för det finns alltid plats”

Nackdelar med övriga verksamheter

Förskolechefen Ängen

Utvidgad syskongrupp

”... det är säkert lugnare än att komma in i en ett- femårsavdelning. Där har ju alla barn sina egna behov och det blir mycket stojigare”

”De äldre barnen får klara sig själva mer... eller kanske mellanåldern, barnen mittemellan”

”Ettåringar kan ju inte ha pärlor framme på samma sätt”

Åldershomogen

”För pedagogerna blir det ju mer, det bli väldigt mycket lyft... då blir det mycket mer att städa, mycket mer att torka. Mycket sådana praktiska saker”

”...så det är ju mer personalkrävande”

Pedagogen Ängen

Utvidgad syskongrupp

”Jag tror att det är någon som hamnar i kläm... jag tror inte man räcker till”

”... då skulle man ju inte kunna ha allt material så tillgängligt så det är ju absolut en nackdel”

Det kan bli svårt att få en perfekt blandning i en sån grupp... man vet ju inte ålderblandningen”

Åldershomogen

”Jag tycker att det är så mycket bättre när man har olika åldrar, lära sig ta hänsyn till varandra”

”sen kan det vara bra för barnen att få nya pedagoger”

Förskolan Granen

Granens förskola ligger i ett hus med en våning, så förskolechefen berättar att det är lokalerna som påverkar hur deras verksamhet ser ut.

”Det beror helt och hållet lokaler, finns inga möjligheter” - Förskolechef Granen

Hon förklarar att det är en för liten verksamhet för att ha fler avdelningar och om de skulle dela in barnen i två avdelningar, en storbarnsavdelning och en småbarnsavdelning så skulle det bli en för stor småbarnsgrupp och en för liten storbarnsgrupp just nu då de har en väldig snedfördelning bland åldrarna. Hon förklarar att det beror på att det inte finns så många barn i kön och att de barn som står är små.

På förskolan så arbetar dem i tvärgrupper på förmiddagarna, då är barnen indelade efter ungefärlig ålder. Pedagogerna förklarar att eftersom de har så många tvååringar så brukar de dela den gruppen så att tvååringar som är stora kan vara med treårsgruppen och de som är små kan vara med ettårsgruppen.

Pedagogen berättar att rummen som de arbetar i är ganska små och att de ska fungera till flera aktiviteter som att äta och vila. De fyra tvärgrupperna har alla varsitt rum. I ett/tvåårsrummet finns inget bord eftersom de har sovvila och här är det anpassat material för ettåringarna. Hon förklarar att de har grindar för de äldsta barnens rum där lego och sådant smått finns så att det kan vara mer tillgängligt för de äldre. Men hon fortsätter med att berätta att de ibland flyttar materialen mellan rummen exempelvis så tar de in lite av lego eller liknande i rummet för de små för att utmana dem, men det sker då under tillsyn så att de små inte stoppar något i munnen. Förskolechefen på förskolan Granen anser att man vinner på att ha stor åldersspridning på grund av att de på förmiddagen kan erbjuda åldersadekvata möjligheter men att de under resten av dagen så är barnen tillsammans och lär sig anpassa sig till både äldre och yngre barn. Men hon nämner även att vinsten just nu kan vara marginal då de har så snedåldersfördelning i grupperna.

”Man sitter tillsammans vid matbordet. Man pratar, man ser hur de stora äter. I lekar så lär man sig turtagning genom att se på de större. Det har vi ju också i hallen, när man kommer in ”Kan du hjälpa Anna att ta av skorna?” ”Jaa” säger ett barn jätteglat ”Åh, vad bra. Vad fint att du kunde visa hur man gör” Jag tror att det är en vinst” - Förskolechefen Granen

Fördelar med egen verksamhet

Förskolechef Granen

”Vi kan erbjuda dem åldersadekvata möjligheter... och under resten av tiden så är man tillsammans och då lär man sig att anpassa sig till äldre och yngre”

”Man lär sig av de äldre... I lekar så lär man sig turtagning genom att se på de större”

Pedagog Granen

”Jag tycker att man hinner å se barnen... på större förskolor och skolor och där är det ju mer antal barn”

”...bygga upp en bra pedagogisk ide... eftersom vi också är få vuxna så går ju allting mycket snabbare...ta beslut tillexempel”

”Jag tror att ett litet barn behöver ett större barn i den vardagliga leken”

Nackdelar med egen verksamhet

Förskolechef Granen

”Det kanske är svårt för oss att ge lagom utmaning när man har dem såhär blandat”

”Vi har fått mycket smått... man kan inte vara så många pedagoger på de små som man önskar”

”Vi har så mycket små så kanske de stora har kommit lite på undantag”

Pedagog Granen

”Men ibland kan man ju känna att man kan sakna att det kanske är fler så att man kan blanda sinsemellan barnen mellan avdelningarna”

Fördelar med övriga verksamheter

Förskolechef Granen

Åldershomogen

”... så får man ju helt tillrättalagt då utifrån `det här förväntar jag mig att de ska tycka är roligt och spännande, det här är lagom utmaning”

Nackdelar med övriga verksamheter

Förskolechef Granen

Åldershomogen

”Då har man ju alla i samma utvecklingsfas på samma ställe, man får inte den här inputen av de äldre”

”Om man bara umgås med fyraåringar så missar man ju lite det här med att ta hänsyn till någon som är mindre”

Pedagog Granen

Åldershomogen

”Jag tror att ett litet barn behöver ett större barn i den vardagliga leken”

Med ettåringarna i fokus

Ettåringarnas dag

På förskolan Droppen tar någon av de två pedagogerna tar emot de första barnen inomhus. Efter frukost går de ut, pedagogen förklarar att de än så länge går ut en gång om dagen. När de vart ute i ungefär en timma så går de in och äter lite frukt eller liknande innan det är dags att sova. Hon förklarar att barnen ofta vart uppe sen tidigt och att de blir trötta då. När de vilat så gosas det, byts blöjor och kläs på för att sedan ha fri lek fram till lunch. Pedagogen berättar att barnen tycker om dans och musik och att det oftast blir att de sjunger och dansar med barnen på eftermiddagen men att barnen även gör saker på egen hand nu när de är trygga i verksamheten. En gång i veckan så försöker de ha en fast aktivitet med barnen. Då handlar det om skapande i lite mindre grupp, då får några barn stanna inne på förmiddagen medans de andra barnen går ut.

På förskolan Ängen så tar pedagogerna emot barnen utomhus, de stora barnen från de traditionella syskonavdelningarna öppnar inne så de yngsta barnen får ha gården för sig själva. Pedagogen berättar att de ofta delar upp barnen i mindre grupper på förmiddagen. Vissa går en promenad, andra stannar på gården och vissa som blivit lämnade tidigt kanske går in. Hon förklarar att det inte är efter ålder men att det nu på vintern brukar vara ettåringarna som går in först på grund av att de rör sig mindre och blir kallare. När alla är inne så är det fri lek och byten av blöjor på schemat. Innan lunchen så har de en kort samling med barnen. Pedagogen berättar att de ofta sjunger eftersom det är det som barnen brukar tycka om mest och att barnen även kan få välja exempelvis djur i en påse och på det viset bli delaktiga i samlingen. Sen äter de lunch samt vilar och när de vaknar så är det fri lek, dans, bygg eller målning beroende på vad barnen vill. Hon förklarar att när de nu exempelvis ska julpyssla så erbjuder de ofta något eller några barn och sen så vill många av de andra också göra men att de aldrig är ett måste kring aktiviteterna. De går ofta ut på eftermiddagarna också, då kan alla barnen på förskolan vara på gården.

På förskolan Granen så öppnar de ute tillsammans med alla barn. Sedan under förmiddagen så har de barnen indelade i tvärgrupper där de kan göra olika aktiviteter. Eftersom det är så få ettåringar och så många tvååringar så går ettåringarna med vissa av tvååringarna. De kan ha aktiviteter som skapande, rörelse, matte och sagoläsning med dockteater som handlar om något som de håller på med just då. På onsdagar har de en bestämd utflyktsdag, då har de matsäck och ger till skogen eller liknande. De äter lunch tillsammans med de äldre barnen och vilar sedan i deras rum. På eftermiddagen så är det fri lek utomhus eller inomhus.

Planering

Pedagogen på förskolan Droppen berättar att de har lite svårt att få till planeringstid. Hon förklarar att de inte kan komma ifrån så lätt, att de kan lämna barnen till andra pedagoger på förskolan än. De försöker prata under dagen och så försöker de sätta sig ned en gång varannan vecka för att gå igenom rutiner och se vad som kan förändras eller förbättras, prata om vart barnen befinner sig och vad de behöver eller vad de kan börja introducera. Pedagogerna på Ängen har planeringstid en timme i veckan men pedagogen anser att den bästa planeringstiden är medans barnen sover under vilan. Då kan pedagogerna även diskutera saker som hänt under dagen, och följa barnens intressen direkt. Pedagogen nämner att de även på personalmötena, som är en gång i månaden får chans att planera avdelningsvis. Pedagogerna på Granen har egen planering en timme i veckan och planerar tillsammans i arbetslaget på personalmöten som hålls en gång var tredje månad. De har även uppdelat så att de turas om och att en pedagog får en timme extra på fredagar att planera inför nästkommande vecka, och ansvarar då för den veckan. Pedagogen förklarar att de andra självfallet får komma med idéer och tips men att den pedagogen har huvudansvaret för planeringen. Så planerar de för de yngsta barnen, pedagogerna som arbetar med de äldre barnen har sina egna planeringar.

Dokumentation

Pedagogen på förskolan Droppen anser att det är viktigt att dokumentera ettåringarna eftersom det händer så mycket nu i deras utveckling. Hon berättar att de filmar och tar kort och att de sedan tittar på materialet, ibland med storskärm, med barnen som tycker att det är väldigt kul att se sig själva. Pedagogen berättar även att de antecknar för att se var varje barn befinner sig just för tillfället och för att få syn på barnens utveckling. På förskolan Granen så anser man att trygghet går före dokumentationen just på höstterminen. Pedagogen berättar att de försöker se vad barnen håller på med

och hur de fungerar i vardagen. Hon förklarar att de inte har kommit igång med dokumentationen kring de yngsta barnen än utan att de just nu handlar om att få in barnen i rutinerna.

”...så nu till våren känner vi att vi kan gå vidare och utmana dem på det vi behöver jobba med... de har fått prova olika material och att skapa. De känner och testar med de leksaker som finns och lärt känna de andra barnens namn och lärt känna oss vuxna. Det skapar den här tryggheten att de får lära sig om vart de är någonstans... nu så börjar de komma igång och bli varma i kläderna och kan gå vidare i den här trygghetsfasen”

Pedagogen på förskolan Ängen förklarar att de på sin avdelning använder sig av individuella utvecklingsplaner för att dokumenterar barnen. Hon nämner även att de tar kort på barnen i deras olika aktiviteter och situationer och att dessa kort hängs lågt så att barnen kan se. Hon berättar att barnen ofta står och tittar och pekar på korten. Barnen har även en egen bok där bilder sätts in följt av en kommentar från barnet. De små kanske bara pekar eller säger något ord men de kan fylla på med ord allteftersom de lär sig språket.

Analys

De nedanstående rubrikerna uppkom på grund av det fenomenologiska perspektivet och rubrikerna utgör de fenomen som kunde upptäckas i intervjuerna.

Organisation

De olika verksamheternas organisatoriska delar ser som sagt väldigt olika ut och de lyfts bland annat som motiv till hur åldersindelningarna ser ut. På förskolan Granen, som har utvidgade syskongrupper så kan de inte dela upp på något annat vis med tanke på hur deras lokaler ser ut. Förskolechefen på förskolan Droppen talar även om logistiken som gör att man kan dela in avdelningar på ett visst sätt. Under intervjuerna med förskolecheferna tas även förskolornas köer upp som motiv för att indelningarna ser ut som de gör. På förskolan Droppen har man lång kö och kan ta in barn så att det passar dem.

Trender

Ett motiv bakom åldersindelning skulle kunna vara kopplat till hur samhället ser ut, vad forskning kommit fram till och vad det går för olika trender i hur förskolegrupper ska se ut. Allt detta påverkar såklart hur indelningarna blir. Både förskolechefen på förskolan Droppen och pedagogen på förskolan Ängen nämner att det har sett olika ut i Sveriges förskolehistoria.

”Men jag har jobbat så länge och sett att hur vi tänker förändras och kommer igen. Ja, nu är det det här igen. Det går trender” - Förskolechef Droppen

Förskolechefen på förskolan Ängen nämner att även de diskuterar tillsammans hur indelningarna ska vara, men de har inte ändrats mycket på 35 år eftersom de har tyckt att det fungerat bra. Där är det alltså barnstugeutredningen, som ansåg att åldersblandade grupper i förskolan var att föredra som påverkade åldersindelningen från början och så har de sen dess arbetat ålderblandat.

Ett motiv bakom förskolan Droppens ålderhomogena grupper tolkar jag vara förskolechefens vilja att pröva på åldershomogena grupper, kanske på grund av att det kom som en trend. Både pedagogen och förskolechefen talar om att det var arbetslaget tillsammans som bestämde att de i början skulle

separera treåringarna. Idén att även dela upp de andra barnen och ta steget till att bilda helt åldershomogena grupper tolkar jag kommer från förskolechefen, då hon nämner att hon alltid velat testa att arbeta ålderhomogent. Hon nämner även att när hon kom till förskolan så såg hon att de inte hade en chans att utmana alla barn. De gemensamma diskussionerna började alltså med att förskolechefen gjorde denna upptäckt.

Pedagoger

På grund av att förskolan Granen, som är en utvidgad syskongrupp är liten så anser pedagogen att hon enklare kan se hela gruppen och att hon hinner se alla barn på ett vis som hon inte kunde när hon jobbade på en större förskola. Hon tycker att det bli lättare att dela upp barnen efter behov och att följa dem. Det kan finnas mer möjligheter att påverka och att bygga upp en pedagogisk idé tillsammans när förskolan är liten menar pedagogen. Hon förklarar att eftersom de är få vuxna så kan beslut tas ganska snabbt.

På förskolan Droppen anser pedagogen att man inte har så mycket planeringstid utan att de får prata under dagen och varannan vecka kan de sitta ned i lugn och ro. På förskolan Ängen däremot så verkar pedagogen nöjd med den tid de har till planering. På förskolan Granen så planerar pedagogerna för sig själva och lyfter sedan upp planeringen under dagarna.

Förskolechefen på förskolan Ängen tar upp att det nog kan bli jobbigt för pedagogerna i en ålderhomogen ettårsgrupp. Hon menar att det blir mer lyft och att pedagogerna får mer sysslor som städning och blöjbyte än på en avdelning där de kan dela upp arbetet på fler pedagoger. Hon nämner även att det skulle bli mer personalkrävande.

Föräldrar

Av mina resultat så kan jag urskilja att två av förskolecheferna pratar mycket om föräldrar och att de är nöjda med deras avdelningar. Den enda förskolechef som inte nämner föräldrarna är chefen från förskolan Granen. De kan å andra sidan inte påverka hur indelningarna ser ut på grund av lokalen och det ser och vet antagligen föräldrarna också när de väljer förskola. På de andra förskolorna skulle föräldrarna möjligtvis kunna uttrycka åsikter som skulle kunna påverka åldersindelningarna.

Förskolechefen på Droppen tar även upp en fördel ur ett föräldraperspektiv där hon uttrycker att föräldrarna känner sig trygga och nöjda med att det är samma pedagoger som följer barnen. Pedagogen nämner även föräldrarna, men i det att hon tycker att de får en fin kontakt eftersom de följs åt. Pedagogen tar även upp barnen och att de också växer ihop och får en fin kontakt, något som ses som en väldig fördel. Detta anser däremot pedagogen på förskolan Ängen vara en nackdel. Hon anser att det är bra och roligt för barnen att se nytt folk och nya miljöer. Hon nämner även kontakten med skolan, att det kan kännas bra om det är någorlunda samma personer så att det inte är nya varje år som ska ha kontakt med olika skolor angående de äldsta barnen. Förskolechefen på förskolan Droppen tolkar jag också som lite klugen kring huruvida det är bra med att pedagogerna följer med barnen hela tiden. Hon nämner att föräldrarna, som de pratat med är nöjda och hon kan tolka det som en trygghet för dem att veta att ens barn går med samma pedagoger och samma barn fram tills skolan men hon verkar inte riktigt kunna bestämma sig om det är bara positivt.

”Men njaa, inte vet jag. Det kanske är jättebra för barnen men för det andra tror jag man behöver ha lite... Ja, jag tror att det är en trygghet som förälder tror jag att man känner, och det är ju bra. Men det finns nog fördelar och nackdelar med sånt, också hur man fungerar som barn och som människa” - Förskolechef Droppen

Inskolning

När jag frågar om deras åldersindelning med ettåringarna i fokus så nämner pedagogen att något negativt kan vara att inskolningarna har varit jobbiga med många barn på kort tid. De nämner även att barnen blev otrygga och att det kanske skulle varit bättre att ha blandat ett och tvååringar i inskolningssyfte. Pedagogen på Ängen nämner även att hon kan se hur det kan vara en nackdel med ålderhomogena grupper.

Material

Det som både förskolechefen och pedagogen på förskolan Droppen tar upp som positivt med ålderhomogena grupper är att de kan anpassa materialet och att det är bra att följa barnen. Pedagogen nämner att de kan dela upp materialet på ett bra vis när de arbetar åldershomogent. Hon förklarar att de kan ha framme material som passar barnen och att barnen själva kan ta av materialet. De kan exempelvis inte ha framme saxar på ettårsavdelningen men det kan de ha på de äldre avdelningarna. Hon förstår och tar upp att hon anser att det är enklare att anpassa utflykter och aktiviteter till barnen när de är av samma ålder. Indelning av material talar även pedagogen på småbarnsavdelningen och förskolan Ängen om och menar även de kan ha materialet anpassat. Pedagogen berättar i intervjun att hon anser att man kan dela upp materialet enklare och att det blir mer tillåtande för de äldre barnen genom en åldersindelning, att det i en ett- femårs grupp kan vara svårt för de äldsta barnen. Det blir även lugnt för de yngsta barnen i småbarnsgrupper anser pedagogen. Ett exempel menar hon är när barnen kommer upp från vilan så är det lugnt på avdelningen eftersom att nästan alla barn har sovvida.

Didaktik

Det främsta didaktiska motivet bakom åldersblandning är att de yngre barnen utvecklas bättre genom att se hur de äldre barnen gör. De flesta förskolechefer samt pedagoger nämner detta vid något tillfälle i intervjuerna. De pekar bland annat på att barnen utvecklas bättre både i de fostrande situationerna som exempelvis hur man betar sig vid matbordet men också i lärandet. De tar upp språket som ett exempel och menar att barnen utvecklar språk bättre med äldre barn runt omkring. De didaktiska motiven för ålderhomogena grupper handlar om att kunna se barnen och utmana barnen på deras nivå. Att det inte är någon åldersgrupp som glöms bort, utan det hålls fokus på en åldersgrupp i taget. Det är dock ingen som nämner några didaktiska motiv när jag frågar om deras motiv bakom indelningarna utan de nämner organisatoriska motiv. De didaktiska motiven hittar jag i deras svar om fördelar med deras verksamheter.

Pedagogen på Droppen, den ålderhomogena förskolan tar upp att barnen kan ligga på olika utvecklingsnivå i samma ålder. Hon ser en fördel i att ha ålderblandat då barnen kan lära mera av varandra än de kanske gör på en renodlad ettårsavdelning. Men hon nämner också att det skiljer sju månader mellan det yngsta och det äldsta barnet i hennes grupp och att det kan vara stor skillnad mellan dem också. Jag tolkar det som att hon anser att det är bra med en åldersblandning men att hon även tycker att hon kan se fördelarna som det ger i hennes grupp trots att barnen är i samma ålder. Förskolechefen på förskolan Droppen påpekar även att en åldershomogen indelning kan innebära att man antar att alla barn i en viss ålder är på samma nivå, men hon håller med om att alla inte behöver göra det. Förskolecheferna och pedagogerna på de övriga förskolorna pratar mycket om detta, att de har åldersblandat just för att barnen har kommit olika långt i samma åldersgrupp.

Förskolecheferna på de ålderblandade förskolorna kan båda se att det kan finnas fördelar med åldershomogena grupper i de äldre åldrarna. Förskolechefen på förskolan Ängen har exempelvis tidigare arbetat med renodlade femårsgrupper och talar om att det var väldigt spännande och kul.

Förskolechefen på förskolan Granen tycker att det kanske kan vara lättare för pedagogerna att ge barnen utmaningar i en ålderhomogen grupp och då svårare att göra det i en ålderblandad grupp. Men jag kan inte finna några uttalanden som kan tolkas som fördelar för en ålderhomogen grupp hos pedagogerna på förskolorna Ängen och Droppen.

Pedagogen på förskolan Ängen upplevde det som bra att arbeta på detta vis istället för att ha det åldershomogent eftersom barnen inte alltid befinner sig i samma utvecklingsfas trots ålder. Hon tänker att barnen alltid har någon att leka med i en ålderblandad grupp, att ett barn som är tidig i utvecklingen kanske har lättare att skaffa sig kompisar i de äldre barnen. Förskolechefen uttrycker att det är bra att barnen i en ålderblandad grupp alltid kan se upp till någon som är äldre, de äldre kan vägleda och vara förebilder menar hon. Pedagogen på Ängen talar även om att de äldre får känna sig stora och stora och små barn lär sig att ta hänsyn till varandra. Språket är något som pedagogerna också anser utvecklas bättre i en ålderblandad grupp. De lyssnar på varandra och lär sig tolka varandra.

Förskolechefen på förskolan Droppen tänker dock att det inte bara är positivt med att de äldre förväntas hjälpa de yngre utan hon anser att det kan vara negativt. Hon säger att hon inte riktigt tror på att de äldre barnen vill hjälpa de yngre, eller att det ska ligga på deras ansvar.

En nackdel med för stora åldersspridningar anser både pedagogerna och förskolechefen på förskolan Ängen vara att det är någon åldersgrupp som missgynnas. Förskolechefen på förskolan Droppen håller också med och hon och pedagogerna på förskolan Ängen använder till och med samma ord, att någon hamnar i kläm, när de resonerar kring utvidgade syskongrupper. De är alla överens om att det nog är mittenbarnen som hamnar i kläm på grund av att de små alltid får sina behov tillgodosedda, och att de äldsta barnen har förväntningar från skolan som måste mötas. Förskolechefen på förskolan Granen håller med om att några kanske försummas eftersom att det är så många småbarn på förskolan just nu och att de små tar stor plats. Hon menar dock inte på att det är mittengruppen som hamnar i skymundan utan att det är de största som kanske kommer på undantag.

Diskussion

Mitt syfte var att undersöka pedagogerna och förskolechefer tankar kring olika åldersammansättningar och hur det påverkar de yngstas lärande och utveckling. Mina frågeställningar löd: Vilka motiv till ålderindelningar kan jag finna i mina intervjuer? Hur resonerar pedagogerna och förskolechefer kring olika åldersammansättningar, vad hittar jag för gemensamma tankar? Kan jag utifrån mitt samlade material se några samband mellan gruppernas ålderindelning och det pedagogiska arbetet och på vilket vis?

Den första frågeställningen rör motiv och det som jag kunde hitta i intervjupersonernas svar var att det fanns olika sorters motiv: *Organisationiska* där man exempelvis räknar in lokaler, antal barn i kö och så vidare. *Trender* i förskolan och påverkan av samhället. *Didaktiska motiv* som rör tillgänglighet av material, sociala samspel mellan både pedagogerna och barn och barn och barn. Något som också synliggjordes var att *föräldrars* positiva respons även var ett motiv till att ha kvar en viss indelning.

Den andra frågeställningen rör pedagogernas och förskolechefernas tankar kring olika åldersammansättningar och det framkom ganska tydligt att alla tyckte att sina egna indelningar

fungerade. Alla tyckte dock inte att de var optimala, men de fungerade. På förskolan Droppen ansåg man ha en vinning i sina åldershomogena grupper men kanske inte för de små barnen där inskolningen blev jobbig. Förskolan Granen tyckte också att deras utvidgade syskongrupp var att föredra, men inte just nu på grund av en snedfördelning i åldrarna och för mycket småbarn. Förskolan Ängen, med sin småbarnsavdelning var den enda av förskolorna som inte såg några nackdelar med deras indelning.

Den sista frågeställningen berör samband mellan grupsammansättningar och det pedagogiska arbete som pedagogen utför. Det som intervjuerna kan påvisa är att det är skillnad i hur man delar upp och anpassar material, tillgängligheten av förskolans miljö samt hur mycket fasta eller oplanerade aktiviteter som blir till för barnen. Dessa tre aspekter skulle kunna påverkas av hur ålderindelningen ser ut. Det framkom även andra skillnader som tillgång till planering samt i deras tankar kring dokumentation, men dessa anser jag inte ha så mycket med just ålderindelningarna att göra utan har andra skäl som jag kommer att lyfta i resultatdiskussionen.

Resultatdiskussion

Något som skiljer sig bland förskolorna som har med ålderssammansättningarna var huruvida material och rum var tillgängligt för barnen. Både Droppen och Ängen nämner att de kan ha materialet mer tillgängligt för de äldre barnen. Granen anser att de på grund av grindar kan skapa en tillgänglighet för de äldre, att de försöker att stänga grindarna och låta de äldre barnen vara ifred när de exempelvis håller på med konstruktionslekar. Dock så blir miljön på förskolan otillgänglig för de yngsta barnen då man stänger för vissa rum, de blir exkluderade från något. Tillgången till miljö och material har alltså absolut med de olika sammansättningarna att göra. Att de i den ålderhomogena gruppen endast kan gå ut en gång om dagen kan påverkas av att ålderindelningen på grund av att gruppen kan förbli liten och att det kan vara två pedagoger på barnen. Då kan det bli svårt att dela upp ettåringarna eftersom de är små och behöver mycket stöd. Både på småbarnsavdelningen och i den utvidgade syskongruppen så finns det fler vuxna då grupperna är blandade och de kan vara fler som hjälper de små.

Mina resultat pekar på att alla förskolor som är med i studien arbetar med aktiviteter för de yngsta. Skapande, rörelse eller skogs dagar finns med i ettåringarnas veckor. Det är dock uppdelat så att det inte är något varje dag och jag tolkar det som att den fria leken får ta mest plats i vardagen. Det är ungefär liknande mängd med tid som är planerad för de yngsta på de olika förskolorna. Aktiviteterna är också ganska lika, det har alla skapande någon gång ibland; Droppen och Ängen talar om mycket musik och rörelse; Ängen och Granen tar upp promenader och skogen. Sundell och Johansson (1989) tog i sina forskningsresultat upp att om det är många småbarn i en åldersblandad grupp så gav det negativ effekt på de små barnens lek. Detta är inte något jag, med mina resultat kan säga någonting om utan jag kan peka på att de får samma möjlighet till frilek som de övriga ettåringarna i studien. Däremot så kan jag utifrån mina resultat urskilja att pedagogen och förskolechefen på Granen, inte tycker att femåringarna får nog med fokus på grund av antalet småbarn. Asplund, Pramling Samuelsson och Kärrby (2001:41) kom som tidigare nämnt fram till att det var mindre pedagogisk styrning i en grupp med stor åldersspridning. De kom däremot fram till att det blev ett mer socialt samspel och mer kommunikation i de förskolorna med stor åldersspridning. Sundell (1993) å andra sidan kom i en av hans studier fram till att det inte skiljde något mellan olika ålderssammansättningar och barns sociala och känslomässiga utveckling. Om man ska titta genom Vygotskijs kulturhistoriskt perspektiv så tolkar jag det som att det kan vara positivt att ha mindre styrning och mer socialt samspel då det enligt det perspektivet är det viktigaste. (Williams, Sheridan & Pramling Samuelsson 2000:22) Men jag anser inte att mina resultat kan visa på att förskolan med stor åldersspridning skulle vara

mindre pedagogisk styrd utan mitt beslut visar nästan att det är tvärtom. De verkar arbeta mycket med olika teman på förmiddagarna som man möjligtvis kan anse som planerade aktiviteter och alltså pedagogisk styrning. Men pedagogerna lyfter ganska lika tankar vad gällande de yngsta barnen med mycket omsorg, fri lek och trygghet i alla tre förskolorna. Pedagogerna och förskolecheferna pratar om att skapa en trygg värld för de små barnen i förskolan och att de först när barnen är trygga kan utmana och lära barnen. Lökken (2012:124) skriver att tryggheten är viktigt för de små när de leker och Ingrid Engdahl (2011:65) skriver att leken är viktig för de små barnens lärande. Engdahl (2007:24–25) tar även upp att det i förskolan nuförtiden är mer lärande än omsorg och att det också är synligt i skolverkets utvärdering. Dessa förskolor, när de resonerar kring ettåringar, uttrycker att de ägnar sig mer åt trygghet och omsorg än lärande och eftersom bland andra Lökken (2012:124) och Engdahl (2011:65) skriver om att trygghet och leken är så viktig för de små så skulle man kanske kunna anta att det är pedagogiskt rätt för de små. Om det hade varit en studie om äldre barn kanske man skulle resonera annorlunda.

Mina resultat pekar på att ett motiv till åldersindelning kan påverkas av ett samhälls perspektiv. Exempelvis så kan man se i förskolans historia hur ett skäl till att de rekommenderade åldersblandningar var på grund av att det blev vanligare med att man endast skaffade ett barn. (Sundell 1993:23) Sen dess har det inte kommit fram så mycket forskning om barngrupper och det kan vara därför som det idag är vanligt med småbarnsindelningar i kombination med traditionella syskongrupper, inget nytt har kommit som säger att vi ska dela in på något annat sätt.

Jag kom i resultatet fram till att pedagogerna hade negativa saker att säga om både ålderhomogena och utvidgade syskongrupper. Men det var inte någon som sa något negativt om åldersblandning i småbarnsgrupp/ traditionell syskonavdelning. Man skulle alltså kunna dra en slutsats att på tre olika förskolor i Stockholm så anses småbarnsindelningar, som hör ihop med traditionella syskongrupper som det minst negativa? Tidigare har det kommit fram att en liten åldersspridning kan hjälpa barnets utveckling (Sundell 1993:43) så detta pekar även på att en liten åldersblandning som på ett- två år är att föredra.

De olika förskolorna ser väldigt olika ut i fråga om antal ettåringar på pedagoger. Därför har de olika förutsättningar för att skapa aktiviteter för barnen. På grund av att det är en ålderhomogen grupp så blir det många ettåringar på samma avdelning och när de är två pedagoger på dessa barn så blir det förstås svårt att dela upp barnen i fler aktiviteter än två samtidigt, med ettåringar så tillkommer ju att byta blöjor och annat som också behöver fokus. Man kan tala om det med perspektivet att det är för lite personal eller att ålderindelningen gör att de behöver ta hand om så många ettåringar samtidigt. Om det handlade om elva stycken treåringar så skulle det kanske fungera bättre med två pedagoger och att ha olika aktiviteter. I bakgrunden så lyfte jag att barngrupperna i förskolan växer men att pedagogantalet inte gör det och att pedagogerna får svårt att se alla barn. Pedagogerna i Eva Johanssons studie (2005:38) anser även att på grund av det ökade antalet småbarn så kan de inte göra lika mycket utflykter som de kunde förr. Johansson (2005:39) skriver även att pedagogerna anser att de får mindre tid till planering, dokumentering och utvärdering. I min studie är det endast pedagogen från den ålderhomogena förskolan som tar upp tidsbristen. Tidsbristen och uteaktiviteten behöver inte bara ha att göra med att det är en ålderhomogen grupp utan kan också ha att göra med antal barn och pedagogantal. Men som pedagogerna i Johanssons studie (2005:38) tar upp är det svårare men fler småbarn och i en ålderhomogen grupp för ettåringar så handlar det bara om de yngsta barnen hela tiden.

Man kan se gruppernas fördelar och nackdelar genom olika glasögon, det kan ha att göra med pedagoger per barn eller antalet barn av samma ålder eller så kan det ha att göra med hur förskolan ser

ut. Jag anser att allt kan påverkar den pedagogiska miljön och att ålderindelningarna är en aspekt som ger dem olika förutsättningar. Den utvidgade syskongruppen har som de nämner kanske svårt att anpassa utefter varje barns nivå hela tiden, men eftersom de använder sig av tvärgrupper så får barnen i dessa åldersanpassade aktiviteter. Så de kan handskas med dessa olika förutsättningar på olika sätt och vara olika kunniga som pedagoger. Jag vill avsluta min resultatdiskussion med ett citat från en av pedagogerna i studien.

”Man hittar sitt arbets sätt utifrån den situation som man hamnar i. Det spelar ingen roll i vilken barngrupp man jobbar i, det finns möjligheter i alla barngrupper. Och det beror på hur kompetent och villig personal det är”-
Pedagogen Droppen

Slutsatser

En slutsats som jag kan dra är att pedagoger och förskolechefer som arbetar med ålderhomogena grupper anser att inskolningar blir tuffa och kanske till och med inte bra för barnen. Jag anser även att man kan dra en slutsats att de flesta andra av mina intervju personer också anser att en renodlad ettårsgrupp är svår men att en ålderindelning på ett- två år gynnar de yngsta barnen.

En slutsats som jag kan fastställa på just dessa förskolor är att det blir en mer öppen och tillgänglig miljö för ettåringarna i den ålderhomogena gruppen och på småbarnsavdelningen. Alla rum kan vara öppna och fyllas med material som är åldersanpassade.

Jag kommer i studien fram till att ettåringarnas pedagogiska verksamhet inte övervägande beror på åldersammansättningarna, utan att det främst kanske har med antal pedagoger, planeringstimmar och andra faktorer som organisationen ansvarar för. Det enda som kom fram kunde påverkas av åldersammansättningen var i de ålderhomogena grupperna då det förvisso var färre barn på avdelningen än exempelvis småbarnsavdelningen men där barnen bestod av endast ettåringar.

Vidare forskning

Jag anser att det behövs mer forskning om hur barnantalet påverkar den pedagogiska verksamheten. Skolverket (2010) skrev om hur kvaliteten påverkas av hur mycket kommunikation det kan finnas mellan pedagoger och barn. I en stor barngrupp så är det omöjligt för en pedagog att hinna med att ha bra kommunikationen med alla barnen under en dag, i en småbarnsgrupp så ska omsorgsdelen också få ta sin tid med exempelvis blöjbyten. Utefter mina reslutat, att de flesta intervju personer talar om en trygg start i livet för dessa små barn och att en trygghet är viktig för att barnen ska kunna lära, så anser jag att det behövs mindre grupper för de små barnen. Om omsorg och möjligheter till kommunikation ska bli möjligt så krävs detta. Om vi ska kunna följa läroplanen som både tar upp trygghet och omsorg så behöver gruppantalet minska. Så jag anser att det behövs mer forskning om barnantal och den pedagogiska förlust som sker för att ha starka motiv bakom att vi vill sänka barnantalet.

Något som jag tyckte var intressant med förskolan Granen var deras femårsgrupp som kom lite i skymundan. Den bestod nämligen endast av tre flickor. Jag började då tänka på hur mycket utrymme den gruppen skulle få om det var tre stycken pojkar istället. I Sundells studie (1993:42) framkom att barns kön kan påverka barns känslomässiga och sociala utveckling. Så vad genus gör med våra barngrupper tycker jag är en aspekt som också behöver undersökas lite extra.

Referenser

- Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Asplund Carlsson, Maj, Kärrby, Gunni & Pramling Samuelsson, Ingrid (2001). *Strukturella faktorer och pedagogisk kvalitet i barnomsorg och skola: en kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket
- Emilson, Anette (2008). *Det önskvärda barnet: fostran uttryckt i vardagliga kommunikationshandlingar mellan lärare och barn i förskolan*. Diss. (sammanfattning) Göteborg : Göteborgs universitet, 2008 Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/18224>
- Engdahl, Ingrid (2007). *Med barnens röst: ettåringar "berättar" om sin förskola*. Licentiatavhandling i barn- och ungdomsvetenskap Stockholm : Lärarhögskolan i Stockholm, 2007 Tillgänglig på Internet: http://www.buv.su.se/polopoly_fs/1.44669.1320917429!/IOL_Forskning40_Ingrid_Engdahl.pdf
- Engdahl, Ingrid (2011). *Toddlers as social actors in the Swedish preschool [Elektronisk resurs]*. Diss. (sammanfattning) Stockholm : Stockholms universitet, 2011 Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-52643>
- Gannerud, Eva & Rönnerman, Karin (red.) (2003). *Lärande och omsorg i förskola och skola: Rapport från ett forskarseminarium 21-22 november 2002*. Göteborg: Institutionen för pedagogik och didaktik, Univ.
- Hwang, Philip & Nilsson, Björn (2003). *Utvecklingspsykologi*. 2., rev. uppl. Stockholm: Natur och kultur
- Jerlang, Espen (red.) (2008). *Utvecklingspsykologiska teorier: en introduktion*. 5., [utök. och rev.] uppl. Stockholm: Liber
- Johannesen, Nina & Sandvik, Ninni (2009). *Små barns delaktighet och inflytande: några perspektiv*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Johansson, Bo S. (1989). *Utvidgade syskongrupper: vision och verklighet*. Uppsala: Psykologiska institutionen, Univ.
- Johansson, Eva (2005). *Möten för lärande [Elektronisk resurs] : pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. [Ny utg.] Stockholm: Myndigheten för skolutveckling
- Johansson, Eva (2011). *Möten för lärande: pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. 2., rev. uppl. Stockholm: Skolverket
- Klara, färdiga, gå! : om de yngsta medborgarna och deras rättigheter : Barnombudsmannen 2007*, Barnombudsmannen, Stockholm, 2007
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Løkken, Gunvor, Haugen, Synnøve & Røthle, Monika (red.) (2006). *Småbarnspedagogik: fenomenologiska och estetiska förhållningssätt*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Richter, Elisabeth, Lärarnas nyheter (15 maj 2011) *Ny forskning: "Små barn är socialt kompetenta"*
Tillgänglig:

<http://www.lararnasnyheter.se/hogskolan/2011/03/15/ny-forskning-sma-barn-ar-socialt-kompetenta>

[2013-12-06]

Skolverket (2010) *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. [Ny, rev. utg.] Stockholm

Skolverket (2010) *Perspektiv på barndom och barns lärande: en kunskapsöversikt om lärande i förskolan och grundskolans tidigare år*. Stockholm

Skolverket 15 oktober 2012 Barn och grupper i förskolan. Tillgänglig:

<http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik/forskola/barn-och-grupper/2012-1.193432>

[2013-12-06]

Statistiska Centralbyrån (24 maj 2012) *Fler barn men inte fler vuxna* Tillgänglig:

http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Fler-barn-men-inte-fler-vuxna/

[2013-12-06]

Sundell, Knut (1993). *Åldersindelad eller åldersblandad?: forskning om ålderssammansättningens betydelse i förskola och grundskola*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2011) *God forskningssed*. Bromma

Williams, Pia, Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid (2000). *Barns samlärande: en forskningsöversikt*. Stockholm: Statens skolverk

Bilagor

Bilaga 1

Frågor till pedagoger

Vad heter du och vilken förskola arbetar du på?

Vad är din yrkesroll och hur länge har du arbetat inom den?

Hur ser er barngrupp ut? (antal barn, ålder/åldrar)

Hur ser de övriga avdelningarna ut på er förskola?

Vet du vilka motiv som ligger bakom organisationen? (några didaktiska motiv?)

Kan du berätta vad du har för tankar om avdelningsorganisationen? (Vad ser du för positivt, fördelar, nackdelar med uppdelningen?)

Hur planerar ni för barngruppen, ettåringarna? (tid till planering, vilka är med)

Hur ser en dag på avdelningen ut?

Berätta om hur ni dokumenterar barnen?

Vilka motiv ligger bakom att ni gör på det viset?

Har du tidigare arbetat på någon avdelning som har någon annan åldersammansättningen än den du arbetar på nu?

Om ja:

Hur såg den barngruppen ut?

Berätta om du upplever några skillnader

Hur tänker du kring ålderhomogena barngrupper?

Hur tänker du kring åldersblandade barngrupper?

Bilaga 2

Frågor till förskolechefer

Vad heter du?

Vilken förskola är du förskolechef på?

Hur länge har du varit förskolechef?

Hur ser avdelningarna ut på din förskola?

Vad finns det för motiv för hur er förskola är uppdelad?

Kan du berätta vad du har för tankar om avdelningsorganisationen? (Vad ser du för positivt, fördelar, nackdelar med uppdelningen?)

Har du arbetat med någon förskola som ser annorlunda ut?

Om ja:

Hur såg den barngruppen ut?

Berätta om du upplever några skillnader

Hur tänker du kring ålderhomogena barngrupper?

Hur tänker du kring åldersblandade barngrupper?

Bilaga 3

Informationsbrev till intervjupersoner

Hej!

Jag studerar min sista termin vid Stockholmsuniversitet på Lärarprogrammet – lärande i förskolan och har precis börjat med mitt examensarbete. Min studie kommer att handla om små barn och hur den pedagogiska verksamheten ser hur i olika grupsammansättningar, åldersblandad eller åldersindelad.

Jag vill bjuda in dig till en intervju där detta ämne kommer att behandlas. Det är frivilligt att delta och du har rättigheten att avbryta intervjun. Intervjun kommer att utföras runt veckorna 47-48 och beräknas att ta ca 30 min. Jag kommer att spela in intervjun och materialet kommer sedan att bearbetas av mig och diskuteras med min handledare. Min handledare är den enda, förutom mig som kan tänkas lyssna på materialet. När jag har transkriberat intervjun så kommer det inspelade materialet att raderas. Alla pedagoger, chefer samt förskolor kommer att vara fingerade i transkription samt i resten av studien. Mitt examensarbete kommer att finnas tillgängligt att läsa via Stockholmsuniversitet.

Har du några frågor angående intervjun så går det bra att kontakta mig:

Kajsa Björnlund

Eller min handledare:

Sofia Grunditz

Stockholms universitet/Stockholm University
SE-106 91 Stockholm
Telefon/Phone: 08 – 16 20 00
www.su.se

Stockholms
universitet

